

KRONİK

2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

Yrd. Doç. Dr. Merve Özdemirkıran-Embel,
Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi

Giriş

Gelişmiş Batı demokrasilerinde, temsili demokrasinin sınırları 1980'lerin ortalarından itibaren daha fazla tartışılmaktadır.¹ Seçimlere olan ilginin giderek düştüğü, seçmenlerin oy verme alışkanlıklarının dramatik şekilde değiştiği yaşlı Avrupa'nın köklü demokrasilerinde temsiliyet krizi her seçim zamanı alevlenen ciddi bir entelektüel tartışma olarak karşımıza çıkıyor. Sivil toplumun etkin çalışmaları, adem-i merkeziyetçi yönetim anlayışının yaygınlaşması, yerel yönetimler düzeyinde özellikle de yerel toplumu yakından ilgilendiren gündelik hayata ilişkin konularda doğrudan demokrasi yöntemlerinin benimsenmesi, Avrupa vatandaşlığı anlayışının yüksek siyaset konularında olmasa da yerel meseleler ve bireysel konularda giderek yerleşmesi, Avrupa'nın merkez ülkelerinin halklarının ilgisini seçim sandıklarından başka ifade kanallarına çevirmelerine yol açtı. Ne var ki, 1990'lar boyunca görece çoğulcu demokrasinin gelişimine katkıda bulunan bu temsil krizi tartışmaları, 2000'lerin ikinci yarısıyla birlikte içeriği giderek karanlıklaşan ve aciliyetle ele alınması gereken sorunlara işaret eden bir hal almaya başladı. Küresel ekonomik krizin Avrupa'nın önde gelen ülkelerini de etkisi altına alması, ekonomilerdeki büyüme sorununa bağlı olarak artan işsizlik (özellikle genç işsizliği), Avro krizinin yarattığı Avrupa Birliği'ne yönelik şüphe ve tepkiler, radikal İslamcı terörizmin yaygınlaşan saldırılarının gölgesinde süren çoğulculuk ve göçmenlerin entegrasyonu tartışmaları Avrupa'nın merkez ülkelerindeki seçimleri yeniden yakından izlenmesi gereken önemli siyasi dönemeçler haline getirmeye başladı. Son beş yıl içinde gerçekleşen neredeyse tüm Avrupa seçimlerinde ve elbette Atlantik'in karşı kıyısında, yukarıda kısaca sıralanan meselelere odaklanan popülizmin hakim olduğu tespiti yapmak hatalı olmaz.

1 Konuya ilişkin olarak Fransa'daki tartışmalar için Emmanuel Todd, Didier Fassin ve Jérôme Montes'in eserleri incelenebilir.

2017 Mayıs'ında yeni cumhurbaşkanını seçen Fransa'da da seçim süreci bundan pek farklı olmayarak, popülizmin gölgesinde yaşandı.

Fransa'da demokrasinin nasıl evrildiğine yakından bakan ve bu konuda önemli eserler üreten Fransız tarihçi P. Rosanvallon'un² cumhurbaşkanlığı seçimlerinden kısa bir süre önce *Le Monde* gazetesine verdiği bir röportajda, merkez sağın adayı François Fillon'un yargılandığı bir yolsuzluk davasına ilişkin olarak yargıçları hedef alan açıklamalarını seçimin "popülist dönüşüm anı" olarak tanımlamıştır. Bu ifadeyle Rosanvallon, tüm kurum ve mekanizmalarıyla halkın tamamını temsil etmekle yükümlü bir siyasal düzen olarak demokrasinin en önemli güvencelerinden biri olan yargının bir siyasi lider tarafından hedef alınmasının zaten iyice yerleşmekte olan popülizmin vasatlığına ciddi bir sürükleniş olduğunun altını çizmiştir.³ Öyle ki Fransa'nın 2017 seçimleri sağdan sola popülizmin sert rüzgarı altında yaşanmış, hatta geleneksel olarak popülist sıfatıyla anılmayan siyasetçiler bile bu nitelemeden nasiplerini almışlardır. Temsili demokrasinin derinleşen krizinin, ekonomik ve toplumsal çalkantıların belirleyici olduğu bir ortamda popülizm tartışmalarının gölgesinde yaşanan 2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimlerine yakından bakmadan, adayların niteliklerini ve vaatlerini incelemeyen ve seçim sonuçlarını değerlendirmeden önce Fransız seçim sistemine ve siyasi ortamına ilişkin hatırlatmalar yapmakta yarar var.

Çok Seçimli Beşinci Cumhuriyet ve Yarı-başkanlık Sistemi

Eski Adalet Bakanı ve Başbakan Michel Debré'nin başında bulunduğu bir ekibin hazırladığı Beşinci Cumhuriyet (V. Cumhuriyet) anayasası Charles de Gaulle gibi Fransa tarihinde belirleyici ve dönüştürücü rol oynamış bir

2 College de France'ta Siyasetin modern ve çağdaş tarihi kürsüsünde profesör olan Pierre Rosanvallon'un Fransız demokrasi tarihini inceleyen Gallimard yayınlarından çıkmış üç ciltlik eseri için bkz. *Le Sacre du citoyen. Histoire du suffrage universel en France* (1992), *Le Peuple introuvable. Histoire de la représentation démocratique en France* (1998) ve *La Démocratie inachevée. Histoire de la souveraineté du peuple en France* (2000). [Vatandaşın Kutsalı. Fransa'da Genel Oy Hakkının Tarihi (1992); Bulunamayan Halk. Fransa'da Demokratik Temsilin Tarihi (1998) ve Tamamlanmamış Demokrasi. Fransa'da Halk Egemenliğinin Tarihi (2000)].

3 Söz konusu röportaj için bkz. 2 Mart 2017 tarihli *Le Monde* Gazetesi. http://www.lemonde.fr/affaire-penelope-fillon/article/2017/03/02/pierre-rosanvallon-les-propos-de-francois-fillon-marquent-un-tournant-populiste-dans-la-campagne-presidentielle_5088104_5070021.html

liderin de görev başında olmasının sağladığı siyasal ortamda yürütmenin yetkilerini artırmış ve cumhurbaşkanına halk tarafından seçilmesi yoluyla siyasi meşruiyet ve sorumluluk yüklemiştir. Hala yürürlükte olan 4 Ekim 1958 tarihli Anayasa'nın düzenlediği Fransa'nın parlamenter geleneğinde köklü değişiklik yaparak yarı-başkanlık sistemini (*système semi-présidentiel*) getiren V. Cumhuriyet özellikle 1980'lerde Cumhurbaşkanı François Mitterand döneminde yapılan adem-i merkezîyet reformlarıyla birbirini tamamlayan ve farklı düzeylerde cereyan eden seçimlerle işlemektedir. Her ne kadar Fransa'daki yarı-başkanlık sisteminde cumhurbaşkanının kim olduğu belirleyici olsa da genellikle cumhurbaşkanlığı seçimleriyle neredeyse eş zamanlı yapılan Millet Meclisi seçimleri (*élections législatives*) cumhurbaşkanının hangi sınırlarda, hangi koşullarda ve kimlerle çalışacağını asıl belirleyen seçimlerdir. Başka bir ifadeyle parlamentoda mensup olduğu siyasi parti/grup/oluşum çoğunluğu elde edemezse anayasal yetkileri hayli geniş olsa da cumhurbaşkanı parlamentodaki dengeyle müzakere etmek ve uzlaşmak zorundadır. Parlamenter demokrasilerdeki koalisyon hükümetlerine benzeyen bu duruma Fransız yarı-başkanlık sisteminde "*cohabitation*" adı verilmektedir. Yakın geçmişte merkez sağdan olan Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ve Sosyalist Parti'den (*Parti Socialiste* - PS) Başbakan Lionel Jospin'in hükümeti söz konusu duruma örnektir. Dolayısıyla, Fransız yarı-başkanlık sisteminde parlamento, tarihsel olarak Fransız Devrimi'ne dayanan cumhuriyetçi geleneğin güçler ayrılığı ilkesinin temel bir ögesi olarak V. Cumhuriyet'in de denge unsurudur. Nitekim *cohabitation* olmayan dönemlerde de parlamento bu dengeleyici işlevini Senato ile birlikte sürdürür. Tam da bu nedenle Mayıs 2017'de yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinden yaklaşık bir ay sonra, 11-18 Haziran tarihlerinde gerçekleşen Millet Meclisi seçimleri 39 yaşındaki genç cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un icraat kapasitesinin asıl belirleyicisi olmuştur.

Parlamento'daki dağılımın yanı sıra yukarıda değinildiği gibi Mitterand reformlarıyla desantralize bir yönetim anlayışına geçen Fransa'da Paris'in çalışmaları yerel seçilmişlere de bağlıdır. 2015 seçimleri haricinde her beş yılda bir düzenlenen ve yerel idari mekanizma görevi gören bölgesel konseylerin belirlenmesi için gerçekleştirilen bölgesel seçimler (*élections régionales*) ve yine yerel bir idari birim olan departmanların yönetici konseylerinin seçildiği departmantal seçimler (*élections départementales*) V. Cumhuriyet'in siyasetini belirlemektedir. Bölge seçimlerine ek olarak belediye meclis üyelerinin ve belediye başkanlarının seçildiği iki türlü yerel seçimler de Fransız siyasetinin bir başka denge-denetleme unsurudur.

Kendini ne sağda ne solda tanımlayan ve merkezde yeni bir hareketin temsilcisi olarak niteleyen Emmanuel Macron'un zaferle çıktığı Mayıs 2017 cumhurbaşkanlığı seçimlerinin gerek Fransız siyasetini gerekse yukarıda

değindiği üzere çalkantılı bir dönemden geçen Avrupa demokrasilerini ne denli etkileyeceği Macron'un programıyla olduğu kadar tüm bu seçimlerin sonuçlarıyla da yakından ilgili olduğu akılda tutulmalıdır.

2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Temalar, Adaylar ve Vaatler

Kendi denge-denetleme mekanizmalarını karmaşık bir sistem inşa ederek kurmuş olan V. Cumhuriyet, cumhurbaşkanlığına aday olacak kişileri de bir takım hukuki kıstasları yerine getirmeleri konusunda mecbur tutar. 18 yaşını doldurmuş Fransız vatandaşı her kayıtlı seçmene tanınan cumhurbaşkanlığına aday olma hakkı seçime yaklaşık iki ay kala 42.000 seçilmiş arasından 500'ünün destek imzasını toplamış olma şartına bağlanmıştır. Yukarıda sözü edilen çeşitli seçimler sonucunda göreve gelmiş seçilmişlerin önemi daha cumhurbaşkanlığı yolculuğunun ilk durağında görülmektedir. Aday adayının mal varlığı ve herhangi bir adi suça karışmamış olma beyanları da hazırsa Danıştay gerekli denetimi yapar ve son sözü söyler. Mart 2017'de de ilgili şartları sağlayanlar arasından on bir aday seçimin birinci turuna katıldı ve bunlardan beşi ulusal siyasi tartışmalarda ön plana çıkabildi. Seçim, listede Nathalie Arthaud, Philippe Poutou, Nicolas Dupont-Aignan gibi Fransız siyasetinde deneyim sahibi başka adaylar da bulunmasına rağmen François Fillon, Benoit Hamon, Marine Le Pen, Emmanuel Macron ve Jean-Luc Mélenchon arasında geçti. Söz konusu beşli, göç ve mülteciler, eğitim, laiklik, ekoloji ve nükleer santraller, çalışma koşulları, sosyal yardım ve ödenekler, vergilendirme, uluslararası ilişkiler, küresel terör, güvenlik, Avrupa Birliği ve sürmekte olan olağanüstü hal koşulları temalarında ortaya koydukları pozisyon ve önerileriyle rekabet ettiler.

2002'de Halk Hareketi için Birlik (*Union pour un mouvement populaire* – UMP) adı altında toplanan merkez sağ, eski cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin ardından girdiği krizi 2015'te yaptığı tüzük değişikliğiyle adını Cumhuriyetçiler (*Les Républicains*) olarak değiştirerek aşmıştı. Zorlu bir rekabetin ardından da François Fillon bu hareketin cumhurbaşkanı adayı oldu. Eski bir siyasetçi olan ve başbakanlık görevinde de bulunmuş deneyimli Fillon, Marine Le Pen'in babası Jean-Marie Le Pen'den Ulusal Cephe (*Front National* – FN)'nin liderliğini devralmasıyla yükselişe geçen aşırı sağa karşı nitelikli bir merkez sağ aday olarak ön plana çıkarıldı. Ne var ki seçime kısa bir zaman kala hakkında çıkan yolsuzluk haberleri, zamanla bu haberlerin doğruluğuna ilişkin olarak yargının ortaya koyduğu kararlar Fillon'u seçim yarışında oldukça yıprattı. Her ne kadar eski başbakan büyük çaplı bir yolsuzluk olayına karışmamış olsa da özellikle eşi Penelope Fillon'un çalışmadan maaş alması

skandalı yolsuzluğa alışkın ancak tepkili Fransız kamuoyunda rahatsızlığa sebep olmuştur.

Fillon'u ve merkez sağın tamamını yıpratıcı önemli bir diğer unsur da aşırı sağ ile merkez sağın baş döndürücü bir hızla birbirlerine yaklaşması oldu. II. Dünya Savaşı deneyimin ardından Fransa'nın yeniden toparlanma sürecinin mirası olan düşünsel bütünlüğün ve cumhuriyetçi değerlerin korunması sorumluluğu ile Nazilerle yapılan işbirliğinin sembolü olan Vichy hükümetinin hatıraları merkez sağı aşırı sağın rahatça kullandığı ifadeleri kullanmaktan hep uzak tutmuş, merkez sağ aşırı sağ ile anılmaktan hep kaçınmıştır. Fakat Nicolas Sarkozy'yi 2007'de iktidara getiren söylemler merkez sağda daha önce dillendirilmeye cesaret edilemeyen, neredeyse tabu olarak kabul edilen kimi konu ve kavramları konuşulabilir kılmıştır. Fransız kamuoyunda merkez sağ için artık "*la droite décomplexée*" (komplekslerinden arındırılmış sağ) ifadesi kullanılmaya başladı. Göçmen kabulü, entegrasyon, iç ve dış güvenlik meseleleri, sosyal haklar ve yardımlar gibi temalarda merkez sağ ve aşırı sağ arasındaki farklılıklar giderek azalmaya bu da birbirleri arasındaki oy geçişliliklerinin -aşırı sağı memnun edecek şekilde- artmasına yol açtı. Babası Jean-Marie Le Pen'in kimilerine göre ürkütücü bile kabul edilebilecek söylemlerinin, görünüşünün ve siyaset tarzının yerini, benzer aşırı sağ yaklaşımları çok daha yumuşak ifadelerle ve politika önerileriyle kızı Marine Le Pen'in alması ve hatta babasını da partiden uzaklaştırması Ulusal Cephe hareketini de merkez sağa yaklaştırmıştır. II. Dünya Savaşı'nın karanlığını hatırlatan antisemit ifadeler yerini alelade bir göçmen karşıtlığına, radikal İslamcı teröre karşı teyakkuza geçmiş Fransız halkına Müslümanları birer tehlike olarak yansıtmaya eğilimine bırakmıştır. Seçim önerisi olarak yıllık 10.000 göçmen üst sınırı koyan Marine Le Pen, aile birleşimi, evlilik yoluyla vatandaşlık edinimi ve Fransa toprağında doğanların vatandaşlık hakkının (*jus soli*) iptalini gerçekleştireceğini vaat etmiştir. İşsizlik, ekonomik durgunluk gibi sorunların kaynağında göçmenlerin olduğuna inanan kitleler için ilgi çekici olan ve dolayısıyla ciddi bir oy karşılığı bulunan bu katı öneriler karşısında Fillon yukarıda sözü edilen popülizmin ve komplekslerinden arındırılan sağ söyleminin tuzağına düşmüş ve göçmenler için anayasaya bir kota konması, vatandaşlığa kabul koşullarının zorlaştırılmasını önermiştir.

Güvenlik, Avrupa Birliği (AB) ile olan ilişkiler, Transatlantik ilişkiler ve NATO üyeliği gibi konularda Fillon ve Le Pen'in ayrışan pek çok noktası olmasına karşın bu konularda popülist söylemlerin karşılık bulduğu bir dönemde merkez sağ seçmenin bir bölümü eskisi kadar ürkütücü ve temel cumhuriyet değerlerine karşı bulmadıkları Ulusal Cephe'ye yöneldi. Nitekim ilk turun sonucunda merkez sağın temsilcisi François Fillon %20,01 oy oranıyla, oyların %21,3'ünü alan Marine Le Pen'in gerisinde kalarak yarıştan elendi.

Merkez sağıın sınıfta kaldığı 2017 cumhurbaşkanlığı seçimlerinin bir diğer başarısız da merkez sol oldu. 2012'den beri cumhurbaşkanlığı makamına olduğu kadar parlamenter çoğunluğa da sahip sosyalistler, Lille belediye başkanı da olan Martine Aubry'nin genel sekreterliği döneminde birleşen ve güçlenen Sosyalist Parti (*Parti socialiste* – PS) görüntüsünden hayli uzaklaştı. Sağa kaymakla itham edilen bir önceki cumhurbaşkanı François Hollande yapılan kamuoyu yoklamalarında V. Cumhuriyet tarihinin popülaritesi en düşük cumhurbaşkanı oldu. Sosyalistler kendi içlerinde bir aday belirlemekte güçlük çekecek kadar iç çatışmalar yaşamaya başladılar. Sonunda PS içinden iki aday çıktı: PS'i temsilen merkez solda yetişmiş, sosyal-demokrat, AB ve Avrupalılığı önemseyen ve güçlendirme sözü veren, çalışma saat ve koşulları, sosyal hak ve yardımlar konusunda merkez sol ilkeleri benimseyen Benoît Hamon ile PS'in sağ kanat siyasetçisi ve Hollande'ın yakın çalışma arkadaşı Manuel Vals'ın başbakan olduğu kabinede ekonomi bakanı olan fakat içinde yetiştiği partiyi temsil etmek yerine kendi siyasi hareketini kuran 1977 doğumlu Emmanuel Macron. Oyların yalnızca %6,36'sını alan Hamon, toplumda oy karşılığı olmasına karşın popülizmin derinleşmesine yol açan kimi tartışmaların içinde yer almayarak sola oy veren pek çok seçmen için cazip bir aday oldu. Ancak solda Jean-Luc Mélenchon gibi başka bir güçlü adayın olması ve elbette Marine Le Pen'in Fransa'nın yeni cumhurbaşkanı olması ihtimalini bir felaket senaryosu telakki edenlerin anketlerde en güçlü aday olan Macron'a yönelmeleri Hamon'un adını Fillon'la birlikte sınıfta kalanlar listesine hem de çok daha düşük bir notla yazdırdı.

Popülizm tartışmalarında Marine Le Pen kadar adı geçen ve ilerici yaklaşımı ve özellikle gençler arasındaki popülarlığına rağmen bizzat sol seçmen ve sol entellektüeller tarafından eleştirilen Jean-Luc Mélenchon 2017 Fransa cumhurbaşkanlığı seçimlerinin en renkli karakteri olarak da gösterilebilir. 2012'de Sol Cephe (*Front de gauche*) hareketiyle Sarkozy'ye karşı oluşan sol bloğu ateşleyen mitingleriyle başta gençler olmak üzere sol seçmen üzerinde olumlu bir intiba bırakan hatta Sosyalist Parti'den de bolca oy çalan 66 yaşındaki bu lider 2017 seçimlerine daha hazırlıklı girdi ve başında bulunduğu *La France insoumise* (Boyun eğmeyen Fransa) hareketinin çalışmaları sayesinde %19,58'lik bir oy oranıyla seçimi tamamladı. Siyasi kariyerinin önemli bir bölümünü Sosyalist Parti içinde geçiren Mélenchon merkez solun adayı Hamon'a göre AB konusunda çok daha çekimser hatta şüphecidir. Kendisini cumhuriyetçi sosyalist olarak tanımlayan ve Fransa solunu bir araya getirme iddiasını sürdüren Mélenchon, 2017 kampanyası sırasında da önceki kampanyalarında olduğu gibi kimi zaman şoke edici, provokatif ifadeler kullanmaktan kaçınmamış, özellikle AB ve Avro bölgesi konusundaki tavrı nedeniyle de Marine Le Pen'le kıyaslanmış ve popülist olmakla suçlanmıştır. Mélenchon bu ithamları reddetse ve bunlara açıklamalar

getirse de tutumu ve politika önerileri, genellikle sağ hatta aşırı sağla özdeşleşen popülizmin soldaki izdüşümlerine ilişkin tartışmalar açısından yakından izlenmeye değerdir.

Yukarıda adı geçen başlıca beş aday arasında geçen yarışın ikinci turunda %33,9 oy alan Marine Le Pen karşısında oyların %66,1'ini alan Emmanuel Macron 14 Mayıs 2017 tarihinde resmen Fransa cumhurbaşkanı oldu.

Fransa'nın Yeni Siyasi Hareketinin Avrupa'ya Olası Etkileri

1977 doğumlu Emmanuel Macron, Fransa'da siyasal elitin ve üst düzey bürokratların yetiştiği ve kendisinden önceki (Sarkozy hariç) tüm cumhurbaşkanlarının da yüksek öğrenim gördüğü Sciences Po (*Institut d'études politiques de Paris*) ve ENA (*Ecole nationale d'administration*) adı verilen okullarda öğrenim gördü ve ENA'dan maliye müfettişi olarak çıktı. Her ne kadar teoriden çok uygulamayla ilgilense de kısa bir dönem filozof Paul Ricœur'ün editöryal asistanlığını da yaptı. Maliye müfettişi olarak yürüttüğü kamu hizmetinden ayrılarak Rothschild Bankası'nda çalıştı. 24 yaşından beri Sosyalist Parti üyesi olan Macron'un siyasi kariyeri büyük ölçüde 2006'da François Hollande'la karşılaşmasının ardından başlayacaktır. 2012'de cumhurbaşkanı seçilmesiyle Hollande'ın ekonomi ekibinde yer alan Macron 2014'te Manuel Vals'ın kabinesinde ekonomi bakanı oldu. Çalışma koşullarındaki 35 saat uygulamasını, pazar günü çalışmasına yönelik düzenlemeleri eleştiren ve bunların yeniden düzenlenmesi gerektiğini söyleyen Macron Fransızların alım gücünün artırılmasını bakanlığı sırasında hedef olarak belirledi. Ne var ki sosyalistlerin içinden yetişen bu genç siyasetçi tam da sosyalistlerin getirdiği çalışma yasalarının değiştirilmesini istiyordu. "Sosyalistlerin sağcısı" etiketini üzerine almakta gecikmedi. Fakat Macron solun sağı gibi bir etiki taşıyamıyorsa deneyimi ve siyasi etki alanı göz önüne alındığında oldukça büyük bir risk alarak geleneksel sağ-sol dikotomisinden bağımsız bir hareket olarak nitelediği *En Marche!* (Yürüyüş, harekete geçme biçiminde Türkçeleştirilebilir) hareketini 2016'da PS'ten ayrılarak kurdu. Çok geçmeden de 2017 seçimleri için cumhurbaşkanı adayı olacağını açıkladı.

Neredeyse bir yıl içinde siyasi bir hareket kuran ve bu hareketin rüzgarıyla cumhurbaşkanı seçilen Emmanuel Macron, özgeçmişinin de işaret ettiği gibi Fransız seçmenlerin pek de tanımadığı bir liderdi. Ne var ki temsili demokrasi krizinin ve ekonomik ve toplumsal çalkantıların ortasında olan seçmen, görece yeni ve merkez sağ ve solun gözden kaçırdığı boşlukları iyi yakaladığını düşündükleri bu genç siyasetçiye bir şans vermekten çekinmedi. Bir de elbette karşısında, tüm yumuşama girişimlerine rağmen, cumhuriyetin temel ilkelerini benimseyen Fransızlar için hala gerçek bir tehlike olarak

görülen Marine Le Pen'in bulunması Macron'un bir diğer konjoktürel şansı oldu. Dünyayı ve yanı başlarındaki Avrupa ülkelerini saran popülizme karşı tarihsel ve sosyolojik pek çok nedenden ötürü görece daha duyarlı ve uyanık davranan Fransız seçmen ilk turda Macron'a karşı ayırt edici bir ilgi göstermese de ikinci turda Marine Le Pen karşısında desteğini sundu.

Cevipof ve *Institut Ipsos/Sopra-Steria* tarafından 11.000 kişi üzerinden yapılan geniş çaplı seçim anketine göre “merkez sağda” algılanan Macron'a ilk turda oy verenlerin büyük bölümünün sol seçmen olduğu anlaşılmaktadır.⁴ Bu da Macron'un seçilmesinin ardında motivasyonu yüksek, angaje bir seçmen grubu yerine kafası karışık seçmenlerin olduğuna işaret etmektedir. Aynı kurumların 4.838 kişiyle gerçekleştirdikleri ikinci tura yönelik ankette ise Macron'un seçmeninin %43'ünün Marine Le Pen'e karşı Macron'a oy verdiği anlaşılmaktadır.⁵ Aynı anket, işçilerin ikinci turda Le Pen'e oy verirken orta sınıf maaşlı çalışanların ve beyaz yakalıların Macron'a yöneldiklerini gösteriyor. Diplomalı seçmenin Macron'a oy verdiğine işaret eden anket yaş faktörünün de 35-49 yaş aralığı dışında Macron'dan yana olduğunu ortaya koyuyor.⁶

Geleneksel olarak bir şeye karşı olmak için değil bir şeyi istediği için öyle davrandığı varsayılan Fransız seçmeni Macron'a Le Pen karşısında oy vermiş olsa da bu durum Macron'a kitlesel bir güvenoyu verildiği anlamına gelmemektedir. Öte yandan yüksek bir katılımıla baba Le Pen karşısında Chirac'a %82 oy veren Fransızlar bu tarihi sonucu genç siyasetçiye göstermediler. Nitekim Fransız siyasi hayatının siyaset bilimciler tarafından da sıklıkla incelenen bir unsuru, çekimserlik/beyaz oy/oy vermeme (*abstentionisme*), bu seçimlerde de temsili demokrasi krizinin hala sürdüğüne ve ne *En Marche!* rüzgarının ne de Macron'un genç seçmeni yakalama kabiliyetinin bu temel soruna çare olmadığına işaretler. 1974'ten bu yana %20 civarında seyreden oy vermeme/boş oy verme durumu Gilles Finchelstein ve Martial Foucault'un 2017 seçimleri öncesi yaptıkları bir araştırmaya göre şu üç sebebe dayanmaktadır: “kendisine hitap eden bir siyasi hareket bulamama”, “sisteme yönelik tepki” ve “oy vermekle bir şeylerin değişebileceğine olan inançsızlık.”⁷ Özellikle sisteme yönelik tepki motivasyonu sandığa gitmemeyi

4 Jean-Marie Pottier, “Qui a voté pour Emmanuel Macron?”, *Slate*, 07.05.2017.

5 “Gérard Courtois: 43% des électeurs de Macron ont voté pour exprimer leur opposition à Le Pen”, *Le Monde*, 08.05.2017.

6 “Age, diplôme, revenus... Qui a voté Macron? Qui a voté Le Pen?”, *France Culture*, 07.05.2017.

7 Gilles Finchelstein ve Martial Foucault, “Pourquoi l'abstention peut-elle faire basculer la présidentielle ?”, *Le Monde*, 09.03.2017.

Fransa özelinde dikkate alınması gereken bir siyasal davranış haline getirmektedir. 2017 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda bu üç nedenden biri kayıtlı seçmenin % 22,23'ünü sandıktan uzak tuttu. İkinci turda ise, Marine Le Pen'in ikinci tura yükselmesine rağmen, 1969 seçimlerinden beri ilk kez ulaşılan tarihi bir rakamla sandıktan uzak duranların oranı %25,38 oldu. İçişleri Bakanlığı'nın resmi seçmen rakamları üzerinden yapılan bir çalışmaya göre sandığa gitmeyenler ve sandığa gidip beyaz/boş oy kullananlar toplam kayıtlı seçmen sayısından düşüldüğünde Macron'un 47,4 milyon kayıtlı seçmenin 20,7 milyonunun oyunu alabildiğini ve kullanılan oylar dikkate alınarak %66'ya ulaşan oy oranının reel olarak kayıtlı seçmenin yarısına bile ulaşmadığını göstermektedir.⁸

Sonuç olarak, Emmanuel Macron'un sağ ve sol ikiliğine kafa tutan yeni dinamik hareketi her ne kadar başta, popülizmi körükleyen tartışma konularından bezmiş genç seçmeni cezbetmiş görünse de Fransa cumhurbaşkanlığı seçimleri Avrupa'da, genel olarak Batı demokrasi geleneğinde temsil krizinin hala sürmekte olduğunu, sandığa gitmeyen ya da zoraki olarak popülist aşırı sağ adaya karşı oy veren seçmen kitlesinin demokratik katılım kanallarıyla kendini ifade etmede ve siyasetle bağ kurmada zorlandığını göstermektedir. Temsil ve demokrasinin varoluşsal sorunlarına ilişkin kaygıların seçmen nezdinde sürdüğü anlaşılmakta ve yükselen popülizme karşı bir zafer olarak da algılanan Macron'un galibiyetine Macron'un *En Marche!* hareketinin sınırlarını aşan bir anlam ve beklenti yüklendiği de gözlenmektedir. Ne var ki Cumhurbaşkanı Macron'un özellikle yukarıda vurgulanan Millet Meclisi seçimlerinde görece hareket kapasitesini artıracak sonuçlar elde etmesi, özellikle AB'nin diriltilmesi, AB kurumlarının ulusal düzeydeki etkinliğinin artırılması ve Avrupalı kimliğinin yeniden canlandırılması gibi hususlarda bölge konseylerinden de destek alması Macron'un yükselen popülizme karşı kazandığı sembolik zaferin Avrupa için bir canlanma vesilesine dönüşme umudunu artırmaktadır. Nitekim AB konusunda ve AB için planladığı reformları kamuoyuyla paylaşmak için Cumhurbaşkanı Macron bir başka seçim sürecinin sona ermesini beklemekte, kıta Avrupasının diğer başat gücü Almanya'nın seçimlerine dikkatle bakmaktadır. AB'nin temel taşları olan Fransa-Almanya ikilisinin başlatacağı yeni bir siyasi dayanışma iradesi, popülizm ile aşırı sağın gölgesindeki Avrupa ve kurumları Avrupalılardan hızla uzaklaşan AB için yeni bir reform süreci başlatabilir.

8 Çalışmanın ayrıntıları için bkz. Eléa Pommiers, Samuel Laurent ve Adrien Sénécât, "Majorité relative? 4 électeurs sur 10 ont voté pour Emmanuel Macron au second tour de la présidentielle", *Le Monde*, 07.05.2017.